

СТАНОВИЩЕ**от проф. дфн Нина Димитрова,****научна специалност *ИСТОРИЯ НА ФИЛОСОФИЯТА*, ИИОЗ – БАН****относно: конкурс за професор по професионално направление 2.4.*****ТЕОЛОГИЯ*, научна специалност *ОБЩА ИСТОРИЯ НА ЦЪРКВАТА******(I - XI ВЕК)*,****обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“****в ДВ, бр. 14 от 19. 02. 2016**

Конкурсът за академичната длъжност *професор* е обявен за нуждите на Богословския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ със заповед на Ректора на СУ РД 38-196 от 05. 04. 2016 г. на Ректора на СУ и решение на Факултетния съвет на БФ, протокол № 7 от 24. 03. 2016 г.

Документите по конкурса са изготвени според изискванията на закона.

Александър Стоянов Омарчевски е единственият кандидат в този конкурс. Завършил е Духовната академия през 1987 г., специализирал е в Ерланген и Хайделберг, бил е редовен асистент във Философския факултет на Югозападния университет, защитил е докторска степен с дисертация на тема „Акакиевата схизма (484–519)“ през 2004 г. Същата година е избран на длъжността *доцент*; от 2011 г. е Декан на Богословския факултет – това са накратко най-важните моменти от неговата професионална кариера. В автобиографичната справка са коректно отразени четените от него лекционни курсове, научното му ръководство на докторанти и на научноизследователски проекти, многостранната експертна дейност, както и получените три престижни отличия. Трябва да се отбележи също и съставеният от него сборник, представящ резултатите от ръководен от него научен проект „От толерантност към признаване“, посветен на 1700-годишнината от издаването на Миланския едикт (313 г), получил и международно признание.

В обявения конкурс Александър Омарчевски кандидатства с една монография и 14 други по-малки текста.

Монографията „Св. император Константин I Велики (306-337)“, издателство на СУ „Св. Кл. Охридски“, 2016, представлява хабилитационният труд на кандидата. Посветена на значението на „уникалната личност и огромната и разностранна дейност на император Константин“ за съдбата на християнството, в предговора книгата е представена като адресирана към студентите по теология (с надеждата да се превърне в полезно помагало), но и към останалата публика, за която такова цялостно животоописание на Константин Велики ще компенсира досегашните липси в родната историография. С оглед на първия адресат е посочено, че умишлено е ограничен обемът на критичния апарат в самото изследване, на края на което обаче е посочена литература на седем езика, надхвърляща 900 заглавия. Твърде ценни са и преводите, дело на автора, дадени като приложения към монографията.

Подробното описание на фактите в живота на Константин (както и на неговите непосредствени предшественици) е подчинено на главната задача на изследването – да открие отношението на владетеля към християнството, да обозначи живота му като обрат в историята на Църквата, акцентирайки на ключовите моменти в нея – Миланския едикт, поставящ християнството в равностойно положение с останалите имперски религии, и свикването на Никеийския събор.

В книгата върви паралелно разглеждане и анализ на живота на Империята и Църквата като два обособени свята, като са представяни различните моменти от техните взаимоотношения – по думите на автора, „две равни власти, всяко от които претендирала за определен авторитет сред една и съща общност от хора“. Внимателното им изследване е мотивирано не само от интереса на историка, но и от констатацията, че създадените по времето на Константин отношения между времето и Църквата днес са все по-малко удовлетворителни – резултатите от *обръщането* на Константин върху обществения и гражданския живот на империята се изразяват в това, че императорът става абсолютен суверен – и в светско, и в религиозно отношение.

Значим момент в представеното за обсъждане изследване е осветляването на същината на учението на Арий като важен факт от историята на Църквата, предизвикал разногласия в нейния живот. Средоточието е върху отношението на Константин към него и на следствията от това отношение.

Върху решението на императора да свика всеобщ (Вселенски) събор от представители на различните християнски църкви разбираемо е отделено съществено място в монографията на Александър Омарчевски. Необходимостта от окончателно решение на съдбоносния за християнството въпрос, решаван по толкова спорен от Арий начин, е представена като мотивираща организацията на събора. Християнските вълнения в дебата за божествената и човешката природа на Христос са описани живо и с детайли, които правят книгата и твърде информативна. Изтъкната е изключителната заслуга на Константин не толкова по отношение на тънкостите на догматичния спор, колкото в преценката на неговата фаталност за живота на Църквата. Преценка, довела до решението за свикването на Никеийския събор – събитие с основополагащо значение за християнството.

Както посочих, страниците, посветени на проследяването на етапите в спора между опонентите, представляват определена заслуга на техния автор, обосновават авторските претенции за принос в българската църковна историография. Въпреки че съм скептична към предложението да се използва днешният политически език, определящ облика на едната група от дебатирани като „консервативна десница“, а противопоставящите им се като „революционна левица“ (с. 162), смятам, че предложеният от Омарчевски анализ на това „огромно постижение“ в църковния живот е на нужната за него висота.

Няколко думи за допълнителните текстове, с които Александър Омарчевски участва в конкурса за академичната длъжност *професор*. Част от тях са тематично единни с монографията. Друга част разглеждат важни въпроси на съвременността от богословско гледище. За мен специален интерес представлява статията, посветена на предизвикателствата на постмодернизма към православието (в двутомника, дело на СУ „Св. Кл. Охридски“ и издателство „Парадигма“, озаглавен „Християнство и философия“, 2014). Дадени са евристични отговори за позицията на православието в една епоха, сменила атеистичната доминанта с аморфна религиозност – „синкретична, езотерична и антийерархична“. Статията съдържа извода, че православната идентичност се натъква на друг тип предизвикателства, не по-малко съществени от тези в предишните общества, и отстояването ѝ изисква не по-малко усилия.

Споделеното от мен дотук ми дава основание убедено да препоръчам на Научното жури да гласува с „да“ за избора на доц. д-р Александър Омарчевски на академичната длъжност *професор*.

София, 24. 05. 2016

Подпис

проф. дфн Нина Димитрова